OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Ympäristöministeriö

Viite:
Ympäristöministeriön lausuntopyyntö 10.7.2026, VN/20494/2026

Asia:

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun lain (387/2013, RoHS-laki) muuttamisesta

Ympäristöministeriö on pyytänyt oikeuskanslerilta lausuntoa yllä mainitun hallituksen esityksen luonnoksesta.

Esitysluonnoksessa ehdotetulla lain muutoksella pantaisiin täytäntöön Euroopan unionin lainsäädännössä tehtyjä muutoksia. Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan RoHS-lain 4 §:ää muutettavaksi siten, että tiettyjen vaarallisten aineiden käytön rajoitusten poikkeusten osalta siirrytään asetuksenantovaltuudesta viittausmenettelyyn. Tämä tarkoittaa, että laissa viitattaisiin tiettyjen teknisluontoisten ja yksityiskohtaisten vaatimusten osalta suoraan tiettyjen vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/65/EU (RoHS-direktiivi) teknisiin liitteisiin. Esitysluonnoksen mukaan tarkoitus on, että jatkossa direktiivin teknisluonteiset muutokset tulisivat suoraan voimaan kansallisessa oikeusjärjestyksessä ilman erillisiä kansallisia lainsäädäntötoimenpiteitä.

Esitysluonnoksen säätämisjärjestystä koskevassa luvussa on asianmukaisesti tuotu esille perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä EU-säädösten kansallisessa täytäntöönpanossa noudatettavasta menettelystä. Esitysluonnoksessa kerrotaan, että RoHS-lain alkuperäisessä

PL 20, 00023 Valtioneuvosto Puhelin 0295 16001 kirjaamo.okv@gov.fi

oikeuskansleri.fi

hallituksen esityksessä vuonna 2013 (HE 6/2013 vp) oli ehdotus, jonka mukaan vaarallisten aineiden käytön rajoitusten ja niitä koskevien poikkeusten osalta laissa olisi viitattu suoraan RoHS-direktiiviin ja sen liitteisiin. Silloisen ehdotuksen mukaan RoHS-direktiivi pantaisiin täytäntöön 4 artiklan 4–5 kohtien sekä liitteiden II, III ja IV osalta käyttäen viittausmenettelyä. Nyt esitykseen sisältyy vastaava ehdotus.

Perustuslakivaliokunta lausui (PeVL 5/2013 vp) kyseisestä aiemmasta esityksestä, ettei ehdotetun täytäntöönpanotekniikan käyttämiselle ollut suoranaista valtiosääntöoikeudellista estettä, koska kyse on teknisluonteisesta ja yksityiskohtaisesta direktiivisäätelystä, jonka aineellisen sisällön osalta jäsenvaltioilla ei ole liikkumavaraa. Lisäksi perustuslakivaliokunta antoi merkitystä sille seikalle, että sääntely kohdistuu rajalliseen joukkoon ammattimaisia toimijoita. Tästä kannanotostaan huolimatta perustuslakivaliokunta korosti, että olisi huomattavasti selkeämpää sisällyttää tekninen sääntely valtuutussäännöksen nojalla annettavaan asetukseen. Valiokunta kiinnitti huomiota muun muassa siihen, että viittausmenettelyn käyttö voisi vaikeuttaa sääntelyn ymmärrettävyyttä ja mahdollisuuksia saada tietoja oikeustilasta erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten näkökulmasta. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta ympäristövaliokunta muutti lakiehdotusta siten, että lain 4 §:n säännökset muutettiin nykyiseksi asetuksenantovaltuudeksi.

Esitysluonnoksessa arvioidaan, että esitetty siirtyminen viittausmenettelyn käyttöön edelleen täyttää perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 5/2013 vp todetut edellytykset. Tämän lisäksi todetaan, että sääntelyn pitkä voimassaoloaika ja digitalisaation eteneminen ovat parantaneet RoHS-lain kohteena olevien toimijoiden valmiuksia seurata sääntelyä ja sen voimaantuloa suoraan EU-tasolla. Esitysluonnoksen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Luonnokseen on kirjattu, että hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Kuten edellä on todettu, perustuslakivaliokunta on vuonna 2013 katsonut, että viittausmenettelyn käytölle tässä tapauksessa ei ole valtiosääntöoikeudellista estettä. Ymmärrän, että valiokunnan käsiteltävänä olisi valtiosääntöoikeudelliselta kannalta ollut sellainen esitys kuin eduskunnalle tässä yhteydessä esitettäisiin hyväksyttäväksi. Nyt lausuttavana olevassa esitysluonnoksessa vieläpä esitetään, että viittausmenettelyä käyttäen pantaisiin täytäntöön RoHS-direktiivin liitteiden III ja IV mukaiset poikkeukset. Viittausmenettelyn käyttö olisi siten suppeampaa kuin esityksessä HE 6/2013 vp ehdotettiin ja ympäristöministeriön asetuksella säädettäisiin edelleen eräistä RoHS-direktiivin 4 artiklan 4 ja 5 kohtaan perustuvista poikkeuksista. Ottaen huomioon, että perustuslakivaliokunta on jo todennut viittausmenettelyn käytön näiden liitteiden osalta olevan perustuslain mukaista, pidän tärkeänä, että ympäristöministeriö vielä arvioi, onko lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta sellaista epäselvyyttä, että perustuslakivaliokunnan käsittelylle todella on tarvetta.

Perustuslakivaliokunta on toistuvasti (katso esimerkiksi PeVM 2/2025 vp, PeVL 46/2024 vp ja PeVL 9/2023 vp) kiinnittänyt huomiota hallitusten esitysten laatimisohjeisiin, joiden mukaan esityksestä on syytä ehdottaa pyydettäväksi perustuslakivaliokunnan lausunto vain, jos lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimuksiin on epäselvyyttä. Mikäli ympäristöministeriö päätyy siihen, että perustuslakivaliokunnan lausuntoa on tarpeen esityksestä pyytää, esityksessä tulisi nostaa esille ne perustuslain tulkintakysymykset, joihin perustuslakivaliokunnan kannanotto olisi aikaisempi tulkintakäytäntö huomioon ottaen tarpeellista saada.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri — Janne Salminen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri — Hanna-Lena Fallenius-Tuurihalme